

**MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE
ȘCOALA DOCTORALĂ ARTE ȘI STUDII CULTURALE**

Cu titlul de manuscris:

C.Z.U: 791.233-055.2(478)(043)

791-055.2(478)(043)

IMAGINEA FEMEII ÎN CINEMATOGRAFIA MOLDOVENEASCĂ

**REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT
SPECIALITATEA 654.02 – ARTĂ CINEMATOGRAFICĂ, TELEVIZIUNE ȘI ALTE
ARTE AUDIOVIZUALE (CREAȚIE)**

**Conducător de doctorat:
Dr., conf. univ.
Dumitru Olărescu**

Doctorand: Radu-Dumitru Zaporojan

Chișinău 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale *Arte și Studii culturale* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău

Conducător științific:

Dumitru Olărescu, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. **Svetlana Târțău, președinte**, Dr., profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
2. **Dumitru Olărescu, conducător de doctorat**, Dr., conferențiar universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
3. **Alexandru Lupașcu-Bohanțov, referent oficial**, Dr., conferențiar universitar, Academia de Științe a Moldovei
4. **Violeta Tîpa**, Dr., conferențiar universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
5. **Andrei Dumbrăveanu**, Dr., profesor universitar, Universitatea de Stat, Republica Moldova
6. **Diana Bunea, secretar științific**, Dr., conferențiar universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Susținerea va avea loc la data de 14.05.2026, ora 10.00 în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, strada Alexei Mateevici, 87, sala 52). Teza și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (Chișinău, str. 31 august 1989, 78A), biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, strada Alexei Mateevici, 87, sala de lectură) și pe paginile web ale ANACEC și AMTAP (<https://amtap.md>).

Conducător științific:

Dumitru Olărescu, Dr. conf. univ. _____

Secretar științific al Comisiei
de susținere publică a tezei de doctorat:

Diana Bunea, Dr. conf. univ. _____

Autor:

Radu-Dumitru Zaporojan _____

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Repererele conceptuale ale prezentei cercetări se fundamentează pe înțelegerea evoluției istorice a raporturilor de gen și pe necesitatea integrării acestei dimensiuni în analiza cinematografeii moldovenești. Din perspectivă istorică, procesul de diminuare a diferențelor de gen a început să capete contur abia în secolul al XX-lea, odată cu afirmarea mișcărilor feministe și revendicarea unor drepturi fundamentale precum dreptul la vot, la exprimare liberă și la egalitate în viața socială și profesională. Acest proces nu poate fi considerat încheiat, ci continuă să se manifeste atât la nivel social, cât și cultural, prin redefinirea constantă a rolurilor și reprezentărilor de gen în spațiul public și artistic. Cinematografia, ca formă de expresie culturală majoră a modernității, reflectă aceste transformări, dar participă totodată la modelarea și consolidarea lor.

În contextul cinematografeii moldovenești, analiza din perspectivă de gen pornește de la constatarea unei lacune critice și teoretice. Deși istoria filmului autohton a fost documentată în diverse lucrări și studii, ea nu a fost examinată sistematic prin prisma reprezentării feminine și a participării femeilor la procesul de creație cinematografică. Lipsa unei astfel de abordări a contribuit la menținerea unei percepții a cinematografeii drept domeniu predominant masculin și la marginalizarea contribuției feminine în discursul istoriografic și critic. Absența unei reflecții constante asupra acestor aspecte a generat o formă de invizibilitate a problematicii de gen, ceea ce face necesară articularea unui cadru conceptual care să permită reevaluarea istoriei cinematografeii naționale dintr-o perspectivă mai largă.

Cercetarea se sprijină pe ideea că imaginea femeii în film nu poate fi separată de contextul istoric, ideologic și instituțional în care aceasta este produsă. În perioada sovietică, discursul oficial al egalității dintre femei și bărbați a funcționat ca principiu declarativ, însă reprezentarea cinematografică a fost integrată într-o logică normativă, orientată spre susținerea proiectului ideologic al statului. Astfel, analiza propusă investighează modul în care femeia a fost reprezentată în filmul documentar și de ficțiune produs la studioul „Moldova-film”, precum și condițiile în care femeile au participat la procesul de creație cinematografică. Conceptual, cercetarea problematizează diferența dintre egalitatea formală și realitatea reprezentării și a accesului la poziții de decizie artistică.

În același timp, lucrarea își extinde cadrul conceptual asupra perioadei post-independență, marcată de transformări structurale și redefinirea identității culturale a Republicii Moldova. În acest context, analiza se concentrează asupra contribuției femeilor cineaste active după 1991, examinând temele abordate, direcțiile estetice asumate și modul în care experiența feminină este transpusă în discurs cinematografic. Se urmărește identificarea unui spectru tematic specific, dar fără a presupune existența unei esențe sau uniformități a „viziunii feminine”, ci înțelegând creația realizată de femei ca parte integrantă a diversificării expresiei cinematografice naționale.

Repererele conceptuale ale cercetării sunt, așadar, ancorate în analiza relației dintre gen și reprezentare, dintre context ideologic și construcție cinematografică, precum și în necesitatea recuperării unei dimensiuni insuficient explorate a istoriei filmului moldovenesc. Studiul propune o dezbateră critică a ideii de „egalitate” convențională din perioada sovietică și o evaluare a transformărilor survenite în etapa contemporană, oferind un cadru de interpretare care contribuie la consolidarea cercetării imaginii femeii în cinematografia moldovenească și la integrarea acesteia în circuitul studiilor culturale europene.

Scopul și obiectivele tezei:

Scopul tezei constă în fundamentarea teoretică a prezenței feminine în cinematografia moldovenească.

Obiectivele tezei sunt strâns conectate la aspectele prezenței feminine în spațiul cinematografic local:

- Analiza reprezentării feminine în filmul documentar moldovenesc realizat în perioada de activitate a studioului „Moldova-film”
- Identificarea prezenței feminine în procesele de creație cinematografică din perioada producțiilor R.S.S.M.
- Punerea în valoare a autoarelor de film din perioada de activitate la studioul „Moldova-film”, opera cărora a fost insuficient studiată și analizată.
- Analiza modului de prezentare a personajelor feminine în filmul moldovenesc de ficțiune realizat la studioul „Moldova-Film”.
- Documentarea spațiului cinematografic național din perspectiva de gen.
- Analiza cinematografiei din Republica Moldova, de la independență până în prezent, din perspectiva creațiilor realizate de autoare de film, cu identificarea principalelor direcții tematice și estetice.
- Analiza chipului femeii și a modului de reprezentare în cinematografia realizată de femei, prin examinarea tipologiilor de personaje și compararea acestora cu modelele dominante ale epocii socialiste.

- Argumentarea relevanței și necesității unei perspective feminine în cinematografia națională ca voce distinctă și autentică pentru creații cinematografice de interes.

Noutatea și originalitatea conceptului științifico-practic constă în crearea unei baze solide de documentare și informare a cercetătorilor naționali și internaționali, dar și a publicului larg, cu privire la aspectele de gen din cadrul spațiului cinematografic moldovenesc. Studiul reprezintă o primă încercare teoretică cu referire la modelele și stereotipurile de reprezentare a femeii pe parcursul cinematografeii moldovenești realizată în perioada R.S.S.M. De asemenea, cercetarea oferă, pentru perioada de după independența Republicii Moldova până în prezent, o primă radiografie a prezenței feminine în spațiul cinematografic național, atât în fața camerei, cât și în spatele acesteia, într-un context în care producția de film a cunoscut un proces de relansare.

Componenta practică a studiului constă în realizarea filmului documentar *Imaginea femeii în cinematografia moldovenească*, care documentează și ecranizează prin intermediul limbajului cinematografic aspectele cheie ale cercetării. Acest film servește ca bază audiovizuală accesibilă publicului larg și aduce la cunoștință principalele probleme legate de reprezentarea feminină pe parcursul cinematografeii moldovenești, dar și universale. Filmul este construit din interviuri documentare ale personalităților, specialiștilor din domeniu și o ilustrare narativă prin intermediul arhivelor cinematografice de la studioul „Moldova-film”.

Baza teoretică și metodologică

Suportul metodologic și științifico-practic a fost condiționat de scopul și obiectivele propuse în teză. În cercetarea imagisticii feminine în peisajul cinematografic autohton am apelat la critica cinematografică feminină internațională, stabilită prin intermediul personalităților precum Laura Mulvey, Claire Johnston, Teresa de Lauretis sau Molly Haskell. Aceste personalități au fundamentat cercetarea în spațiul reprezentării femeii în cinematografie, ca urmare a așa numitului „Al doilea val de feminism” stabilit deja în anii 60 ai secolului XX. Cercetarea feministă în cinematografie este complimentată de lucrările cercetătorilor naționali care au stat la baza literaturii de specialitate precum Dumitru Olărescu, Ana-Maria Plămădeală, Violeta Tipa și Alexandru-Lupașcu Bohanțov.

Valoarea aplicativă a lucrării

Componenta aplicativă a tezei constă în stabilirea unor atitudini conștiente față de modul de prezentare a femeilor în istoria cinematografeii naționale, dar și în cinematografia curentă.

Lucrarea propune cititorului să conștientizeze stereotipurile de gen, limitările sociale și profesionale în raport cu femeia din domeniul cinematografic. La fel, filmul *Imaginea femeii în cinematografia Moldovei* poate servi drept documentar educațional pe marginea subiectului reprezentării femeii în mediul cinematografic, conștientizarea prezenței autoarelor de film originare din Republica Moldova dar și creațiilor lor. Deasemenea pentru cineștii sau viitori cinești atât lucrarea teoretică, cât și practică prezintă un fundament de atitudini, care pot lărgi orizonturile și spectrul tematic în viitoarele lucrări cinematografice. Nu în ultimul rând, aceasta teză în ansamblu servește și ca imbold pe baza căruia tinerele cineaste pot fi încurajate să îndrăznească să își manifeste aspirațiile de autoare de film. Teza dezbate eticheta patriarhală a cinematografului ca spațiu doar masculin. Conceptele din această teză pot servi drept punct de referință în elaborarea programelor de studiu în cadrul specialităților cinematografice din Republica Moldova.

Aprobarea rezultatelor.

Teza a fost realizată la Școala Doctorală Studiul Artelor și Culturologie a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova. A fost evaluată, discutată și recomandată pentru susținere de către Comisia de îndrumare și de Consiliul Școlii doctorale. Direcțiile fundamentale ale cercetării au fost reflectate în 6 publicații dintre care 5 articole științifice în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, 3 rezumate ale comunicărilor științifice și precum și în 3 comunicări prezentate la conferințe științifice naționale și internaționale. Volumul și structura tezei: adnotări, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 79 surse bibliografice, 2 anexe. În total teza conține 122 pagini text de bază.

Sumarul conținutului tezei:

Teza de doctorat are două componente: practică și teoretică. Componenta practică constituie în realizarea filmului documentar *Imaginea femeii în cinematografia Moldovei*. Componenta teoretică include introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări. Introducerea reflectă tema, actualitatea și importanța problemei abordate, scopul, obiectivele, noutatea și originalitatea conceptului artistic, baza teoretică și științifică, metodele de cercetare, importanța teoretică, valoarea aplicativă a lucrării, implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării, sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1, *Feminismul în cinematografia universală* oferă cadrul teoretic și conceptual necesar analizei imaginii femeii în cinematografie, printr-o abordare diacronică a teoriilor

feministe de film și a principalelor tipologii feminine construite în istoria cinematografului universale. Capitolul fundamentează instrumentarul analitic utilizat în secțiunile următoare ale tezei, plasând reprezentarea femeii în relație directă cu evoluțiile sociale, ideologice și culturale ale secolului XX și începutului de secol XXI.

Subcapitolul *1.1. Fundamente teoretice, stereotipuri și obiectivizare* urmărește apariția și consolidarea criticii feministe de film, de la revendicările timpurii privind egalitatea de gen până la formularea conceptelor-cheie care definesc analiza cinematografică feministă. Sunt discutate contribuțiile teoretice esențiale care au problematizat poziția femeii în raport cu imaginea, narațiunea și privirea cinematografică, stabilind bazele conceptuale ale cercetării. Pe acest fundament sunt analizate mecanismele de obiectivizare sexuală și principalele arhetipuri feminine consacrate de cinema, evidențiindu-se modul în care identitatea feminină este simplificată și subordonată unor funcții simbolice, morale sau comerciale. Tot în acest cadru este abordată dimensiunea violenței ca element constitutiv al reprezentării femeii, fie ca victimă, fie ca agent al agresiunii, adesea într-un context narativ moralizator.

Subcapitolul *1.2. Protagonistele noului mileniu și lupta pentru egalitate* examinează transformările recente ale imaginii feminine în cinematografia contemporană. Sunt analizate apariția unor personaje mai complexe și diversificate, precum și limitele acestor mutații, care continuă să fie influențate de structuri narative tradiționale și de presiunile comerciale ale industriei globale. În același timp, discuția este extinsă asupra condițiilor de producție și a accesului femeilor la poziții de autoritate creativă, evidențiind relația dintre reprezentare, putere și instituționalizare. Sunt abordate politicile culturale și inițiativele feministe care urmăresc reducerea dezechilibrelor de gen, subliniindu-se faptul că progresul numeric nu echivalează automat cu o transformare calitativă a reprezentării.

În ansamblu, Capitolul 1 demonstrează că imaginea femeii în cinematografia universală este rezultatul unor construcții culturale și ideologice complexe, iar feminismul cinematografic constituie un instrument critic indispensabil pentru deconstrucția acestora. Cadrul teoretic astfel conturat devine fundamentul analizei aplicate a cinematografului moldovenesc, dezvoltată în capitolele următoare ale tezei.

Capitolul 2 - *Femeia în cinematografia din R.S.S.M.* propune o lectură critică a reprezentărilor feminine în contextul ideologic, estetic și instituțional al cinematografului sovietic moldovenesc. Analiza investighează atât imaginea femeii pe ecran - în filmul documentar și de

ficțiune produs la studioul „Moldova-film” - cât și condițiile de participare a femeilor la procesul de creație cinematografică, evidențiind constrângerile și limitele impuse de sistemul politic și cultural al epocii.

Subcapitolul 2.1. *Imaginea femeii în filmul documentar produs la studioul „Moldova-film”* reunește analiza cronicilor cinematografice, a revistelor de actualități (precum seria *Moldova Sovietică*), a filmelor-portret și a documentarelor tematice dedicate copiilor, sărbătorilor sovietice sau personalităților feminine. În aceste producții, femeia apare preponderent ca forță de muncă disciplinată, integrată în activități agricole, industriale și sociale, fiind reprezentată într-o logică utilitară, subordonată discursului oficial al egalității de gen. Dimensiunea subiectivă și intimă a experienței feminine este rareori explorată, identitatea fiind redusă la funcția productivă și simbolică în cadrul colectivului. Reprezentarea copilăriei contribuie la consolidarea timpurie a rolurilor de gen, fetele fiind proiectate ca viitoare mame sau membre devotate ale societății socialiste. În cadrul sărbătorilor și ritualurilor oficiale, corpul feminin este instrumentalizat simbolic, devenind vector al memoriei colective, al sacrificiului și al devoțiunii față de stat. Filmele-portret dedicate unor personalități feminine precum Maria Bieșu, Valentina Rusu-Ciobanu, Maria Drăgan sau Maria Codreanu ilustrează o tensiune constantă între valorizarea individualității și integrarea realizărilor personale într-o retorică de gloriificare a sistemului. Tot în acest cadru este analizată prezența femeilor din spatele camerei, cu accent pe activitatea regizoarelor Olga Ulițkaia și Ana Iuriev, ale căror parcursuri profesionale reflectă atât posibilitățile, cât și limitele afirmării feminine într-un sistem cinematografic centralizat și puternic ideologizat.

Subcapitolul 2.2. *Imaginea femeii în filmul de ficțiune produs la studioul „Moldova-film”* examinează construcția personajelor feminine în narațiunea cinematografică de ficțiune, inclusiv în filmele realizate de Emil Loteanu. Analiza evidențiază predominanța unor tipologii convenționale, în care femeia este adesea subordonată protagonistului masculin și definită prin funcții morale, familiale sau ideologice. Chiar și în cazul unor personaje centrale, autonomia narativă și complexitatea psihologică rămân limitate de cadrele normative ale ideologiei sovietice. Tot aici se explorează personajele feminine interpretate de actrițe de cinema precum Svetlana Toma, Maria Sagaidac sau Veronica Grigoraș. Analizând filmele lui Emil Loteanu, descoperim că figura feminină capătă uneori o aură lirică și poetică, însă această esteticizare nu conduce automat la emancipare narativă, ci poate funcționa ca o formă subtilă de idealizare și

mitizare. În ansamblu, Capitolul 2 demonstrează că imaginea femeii în cinematografia din R.S.S.M. este profund modelată de ideologia sovietică, care promovează un discurs aparent egalitar, dar în esență normativ și restrictiv. Femeia este reprezentată ca resursă productivă, simbol ideologic sau figură secundară în arhitectura narativă, iar accesul la autoritate creativă rămâne limitat. Acest capitol constituie fundamentul necesar pentru analiza comparativă a perioadei post-sovietice, dezvoltată în Capitolul 3, unde sunt examinate mutațiile și continuitățile imaginii feminine în cinematografia Republicii Moldova independente.

Capitolul 3, *Femeia în cinematografia Republicii Moldova* este consacrat analizei cinematografiei realizate de femei în Republica Moldova după obținerea independenței, perioadă marcată de restructurări instituționale, transformări socio-culturale și redefinirea identității cinematografiei naționale. Capitolul urmărește modul în care femeile cineaste se afirmă ca autori, tematici și viziuni artistice, într-un context lipsit de constrângerile ideologice sovietice, dar caracterizat de precaritate economică și instabilitate structurală. Demersul analitic debutează cu subcapitolul 3.1. *Cineastele Republicii Moldova: parcursuri artistice și filmografii*, care oferă o cartografiere a cineastelor active în perioada post-sovietică, evidențiind diversitatea parcursurilor profesionale și a filmografiilor dezvoltate după 1991. Sunt analizate condițiile de producție, accesul la finanțare și modalitățile prin care autoarele de film au reușit să se afirme într-un spațiu cinematografic aflat în proces de reconstrucție. Subcapitolul subliniază continuitățile și rupturile față de perioada sovietică, în special în ceea ce privește autonomia artistică și asumarea unui discurs personal. Această perspectivă este aprofundată în subcapitolul 3.2. *Temele recurente și imaginea femeii în cinematografia Republicii Moldova*, care analizează principalele direcții tematice abordate de cineastele moldovene. Filmul documentar ocupă un loc central, devenind un spațiu privilegiat pentru explorarea memoriei colective, identității, traumelor sociale, migrației, familiei și condiției feminine în context post-sovietic. Subcapitolul evidențiază orientarea spre realism, introspecție și subiectivitate, precum și distanțarea față de modelele narrative ideologizate ale trecutului. Capitolul se încheie cu subcapitolul 3.3. *Importanța viziunii feminine în cinematografia națională și internațională*, care plasează cinematografia realizată de femei din Republica Moldova într-un context mai larg, european și internațional. Sunt discutate perspectivele de dezvoltare, vizibilitatea pe scena festivalieră și potențialul unei abordări de gen ca factor de diversificare și revitalizare a cinematografiei naționale. Subcapitolul subliniază faptul că, chiar în absența unui curent teoretic consolidat de tip *cinema feminist moldovenesc*,

creațiile feminine contribuie semnificativ la redefinirea identității cinematografice a Republicii Moldova. Tot aici facem o incursiune mai detaliată în procesul de creație a componentei practice a prezentei teze, materializată în filmul documentar *Imaginea femeii în cinematografia moldovenească*.

În concluzie, Capitolul III evidențiază faptul că perioada post-independență marchează o etapă de afirmare progresivă a femeilor cineaste ca autori de discurs și viziune artistică, iar personajele feminine ale cinematografiei moldovenești contemporane au obținut valențe noi ce îmbogățesc artistic filmografia națională. Cinematografia feminină din Republica Moldova se configurează ca un spațiu al explorării subiectivității, al memoriei și al realităților sociale contemporane, oferind premisele unei dezvoltări durabile și pluraliste a cinematografiei naționale. Teza se finalizează cu concluzii generale și recomandări, care sintetizează rezultatele cercetării și evidențiază contribuția perspectivei de gen în analiza cinematografiei moldovenești, precum și cu anexe, ce completează demersul teoretic prin materiale documentare și ilustrative relevante pentru tema investigată.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma cercetărilor efectuate în cadrul temei de doctorat **Imaginea femeii în cinematografia moldovenească** s-a ajuns la următoarele concluzii:

- 1) Prezența feminină într-o parte semnificativă a filmografiei „Moldova-film” se caracterizează prin supunerea identității feminine ideologiei debitate de ideologia comunistă, care promova un model idealizat al conduitei feminine, încadrate în toate procesele sociale ale comunității dar fără preocupări individuale realiste.
- 2) Majoritatea filmografiei analizate, atât cea documentară cât și de ficțiune reflectă tipare ale prezenței feminine expuse din perspectiva masculină, conform normelor tradițional patriarhale. Comportamentele și acțiunile personajelor feminine sunt condiționate și limitate la funcția de asistență a protagoniștilor bărbați.
- 3) În filmele de ficțiune produse în cadrul studioului „Moldova-film”, personajele feminine sunt construite predominant prin prisma unei viziuni masculine dominante, suprapusă discursului ideologic comunist. Femeia apare, în majoritatea cazurilor, ca figură

relațională, maternă sau victimă a contextului social, fiind rareori configurată ca subiect autonom al acțiunii, al deciziei sau al transformării narative.

- 4) Analizând teoria feministă în corelare cu cinematografia moldovenească, am concluzionat că fenomenul privirii masculine (male gaze) este aplicabil cinematografiei realizate la „Moldova-film”, în special în filmele de ficțiune care condiționează imaginea femeii conform dorințelor stereotipice.
- 5) Accesul femeilor la funcții de autoritate creativă în cadrul studioului „Moldova-film” a fost extrem de limitat. Pe parcursul activității studioului, doar două regizoare, Olga Ulițkaia și Ana Iuriev, au realizat filme documentare, fapt ce evidențiază un dezechilibru structural de gen în organizarea producției cinematografice.
- 6) În perioada sovietică nu a existat un model de încurajare a femeilor să aspire la funcțiile cheie în cinematografie, fiind considerat un domeniu potrivit pentru bărbați. Femeile care au reușit să-și asume creația filmelor fiind mai degrabă excepții, decât parte a unui proces normal de evoluție profesională.
- 7) În urma analizei filmografiei regizoarelor Olga Ulițkaia și Ana Iuriev putem deduce că dincolo de cadrul ideologic al filmelor realizate, exista o tendință tematică asumată. Ambele regizoare și-au asumat tematicile legate de educația copiilor, dar și au avut tentative de punere în centrul atenției a femeilor în calitate de subiecte ale filmelor lor.
- 8) În cinematografia moldovenească post-sovietică se constată o reconfigurare treptată a perspectivei feminine, marcată de o prezență tot mai vizibilă a cineastelor care își asumă rolul de autor raportându-se critic la realitățile sociale, istorice și identitare ale spațiului național. Analiza producției cinematografice de la independența Republicii Moldova până în prezent evidențiază faptul că această implicare artistică feminină se manifestă preponderent în domeniul filmului documentar, unde femeile cineaste beneficiază de un grad mai mare de autonomie expresivă și de libertate tematică. În același timp, producțiile de ficțiune realizate în această perioadă propun protagoniste feminine plasate în contexte marcate de patriarhat, migrație și precaritate economică, iar traiectoriile acestora funcționează ca reflecții critice ale realităților sociale contemporane, nu ca eșecuri ale reprezentării feminine.
- 9) În ansamblu, imaginea femeii în cinematografia moldovenească funcționează ca un indicator sensibil al raporturilor de putere, al ideologiilor dominante și al nivelului de

maturitate culturală a societății, iar absența unei critici de gen sistematice a contribuit la perpetuarea unor modele reductive de reprezentare feminină.

- 10) Prezența și activitatea creativă a cineaștelor contribuie în mod semnificativ la diversificarea și îmbogățirea spectrului cinematografic autohton, prin abordarea unor teme, subiecte și perspective adesea neglijate sau marginalizate în producțiile realizate dintr-o perspectivă predominant masculină. Filmele realizate de femei se remarcă prin explorarea unor problematici sensibile, valoroase și, în anumite cazuri, curajoase, care extind aria tematică și expresivă a cinematografeii naționale. În acest context, se impune necesitatea încurajării participării și implicării femeilor în procesele de creație cinematografică, nu doar în vederea asigurării unei parități de gen formale, ci și pentru garantarea unor oportunități reale și complete de expresie artistică, capabile să reflecte complexitatea experienței sociale și culturale contemporane.

RECOMANDĂRI

În urma investigațiilor realizate asupra tematicilor abordate în cadrul prezentei teze, se impune formularea unui set de recomandări menite să completeze concluziile cercetării și să orienteze direcții viitoare de analiză, reflecție și practică în domeniul cinematografeii moldovenești:

- 1) Se recomandă consolidarea și dezvoltarea cercetărilor dedicate studiilor de gen în cinematografia moldovenească, prin integrarea acestora în programele universitare de profil, în cercetarea academică și în discursul critic de specialitate, în vederea unei analize sistematice și nuanțate a reprezentării feminine pe ecran și a participării femeilor în procesele de creație cinematografică.
- 2) O direcție importantă de cercetare o constituie extinderea investigațiilor asupra arhivelor cinematografice naționale, în special asupra fondurilor documentare, materialelor de producție și surselor audiovizuale insuficient valorificate, pentru recuperarea și contextualizarea contribuțiilor feminine marginalizate sau ignorate în istoria cinematografeii autohtone.
- 3) Realizarea unor studii comparative între cinematografia moldovenească și alte cinematografii din spațiul est-european ar permite identificarea particularităților locale

ale reprezentării feminine și ar oferi un cadru mai amplu de interpretare a influențelor ideologice, sociale și culturale comune.

- 4) Sprijinirea instituțională a participării femeilor în producția cinematografică, prin politici culturale care să asigure acces echitabil la finanțare, dezvoltare de proiecte, producție și distribuție, poate contribui semnificativ la diversificarea perspectivelor și a temelor abordate în cinematografia națională.
- 5) Încurajarea implicării femeilor în toate etapele procesului de creație cinematografică, inclusiv în poziții decizionale și de coordonare artistică, este esențială pentru depășirea diviziunilor tradiționale de gen și pentru construirea unui mediu de creație mai incluziv și reprezentativ.
- 6) Integrarea rezultatelor prezentei cercetări în procesul educațional și cultural, prin utilizarea tezei și a filmelor analizate ca materiale didactice în instituțiile de învățământ artistic și universitar, poate contribui la formarea unei perspective critice asupra reprezentării de gen în cinematografie.
- 7) Continuarea documentării și analizei cinematografeii moldovenești contemporane realizate de femei rămâne o necesitate, într-un context în care producția autohtonă se află într-un proces de redefinire identitară, iar perspectivele feminine pot juca un rol esențial în maturizarea discursului cinematografic național.

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

2. Articole în reviste științifice

2.3 În reviste din Registrul Național al revistelor de profil categoria B

1. **ZAPOROJAN Radu-Dumitru.** Terapia identității naționale prin arta cinematografică. Creația regizoarei Leontina Vatamanu. În: *Învățământul artistic – dimensiuni culturale*, 11 aprilie 2025, Republica Moldova: Notograf Prim, 2025, pp. 267-273. ISBN 978-9975-176-10-1. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/243964
2. **ZAPOROJAN Radu-Dumitru.** Contribuția regizorilor de film din Republica Moldova la dezvoltarea cinematografeii naționale (1991–2025). În: *Revista de Știință, Inovare*,

Cultură și Artă „Akademos”, Nr.4 (79), 2025. e-ISSN 2587-3687

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/173-177_52.pdf

3. **ZAPOROJAN Radu-Dumitru.** Imaginea femeii în creația lui Emil Loteanu. În: Studiul Artelor și Culturologie: Istorie, Teorie, Practică, Nr. 2 (49), 2025, pp. 70-73, AMTAP.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/70-73_55.pdf
4. **ZAPOROJAN Radu-Dumitru.** Creația regizoarei Ana Iuriev. *Studiul Artelor, și Culturologie: Istorie, Teorie, Practică, Nr. 2 (49) 2025*, pp.78 - 82, AMTAP.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/78-82_52.pdf

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.2. Conferințe Științifice Internaționale desfășurate în Republica Moldova:

1. **ZAPOROJAN, Radu-Dumitru.** Imaginea femeii în filmul de ficțiune al secolului XXI – între obiectivizare și emancipare. Materialele Conferinței științifice internaționale „Învățământul artistic – dimensiuni culturale”, 23 aprilie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, 2021, Vol.2, pp. 41-42.
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/138818
2. **ZAPOROJAN Radu-Dumitru.** Terapia identității naționale prin arta cinematografică. Creația regizoarei Leontina Vatamanu. National identity therapy through cinema. Film director - Leontina Vatamanu. Materialele Conferinței științifice internaționale „Învățământul artistic – dimensiuni culturale”, 11 aprilie 2025, Republica Moldova: Notograf Prim, 2025, pp. 267-273. ISBN 978-9975-176-10-1.
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/243964

3.3. Conferințe Naționale:

1. **ZAPOROJAN Radu-Dumitru.** Imaginea femeii în revistele de cronică cinematografică produse în RSSM. Materialele Conferinței științifice naționale a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat „Cultura și arta: cercetare, valorificare, promovare”, 08. dec. 2023. Chișinău: AMTAP, 2024, pp. 85–91. ISBN 978-9975-176-04-0 (PDF).
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/85-91_30.pdf

4. Materiale/teze prezentate la foruri științifice. Conferințe internaționale desfășurate în Republica Moldova:

1. **ZAPOROJAN, Radu-Dumitru.** Imaginea femeii în filmul de ficțiune al secolului XXI – între obiectivizare și emancipare. Materialele Conferinței științifice internaționale „Învățămintul artistic – dimensiuni culturale”, 23 aprilie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, 2021, Vol.2, pp. 41-42. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/138818
2. **ZAPOROJAN, Radu-Dumitru.** Imaginea femeii în filmul documentar de propagandă din R.S.S.M. analiza materialelor de arhivă. În: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 7, 9-10 februarie 2023, Chișinău. Iași – Chișinău-Lviv: 2023, Ediția 7, pp. 173-174. ISSN 2558 – 894X. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/178759
3. **ZAPOROJAN Radu-Dumitru.** Terapia identității naționale prin arta cinematografică – regizoarea Leontina Vatamanu. În: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 11, 11 februarie 2025, Chișinău. Iași-Chișinău-Lviv: 2025, Ediția 11, p. 67. ISSN 2558-894X.. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/243964

Componenta practică a studiului constă în realizarea filmului documentar *Imaginea femeii în cinematografia moldovenească*, care documentează și ecranizează prin intermediul limbajului cinematografic aspectele cheie ale cercetării. Acest film servește ca bază audiovizuală accesibilă

publicului larg și aduce la cunoștință principalele probleme legate de reprezentarea feminină pe parcursul cinematografului moldovenesc, dar și universale. Filmul este construit din interviuri documentare ale personalităților, specialiștilor din domeniu și o ilustrare narativă prin intermediul arhivelor cinematografice de la studioul „Moldova-film”.

ADNOTARE

Zaporojan Radu-Dumitru. Imaginea femeii în cinematografia moldovenească. Teză de doctor în arte, specialitatea 654.02 – Artă cinematografică, televiziune și alte arte audiovizuale

(doctorat profesional), Chișinău, 2026.

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia alcătuită din 79 de titluri (în limbile română, engleză, franceză, rusă), 2 anexe, 122 pagini text de bază.

Cuvintele-cheie: femeie, feminism, cinematografie, Republica Moldova, film documentar, film de ficțiune, R.S.S.M, „Moldova-film”.

Domeniul de studiu: Istoria și estetica artei cinematografice.

Scopul tezei constă în fundamentarea teoretică și documentarea prezenței, rolului și impactului femeii în arta cinematografică din Republica Moldova, analizată din perspectivă istorică, estetică și socioculturală. Cercetarea urmărește evidențierea modului în care femeia a fost reprezentată în filmul autohton, precum și a felului în care creatoarele de film și-au construit un discurs artistic propriu, contribuind la diversificarea și îmbogățirea expresiei cinematografice naționale. De asemenea, teza își propune să contureze specificul expresiei artistice și profesionale feminine în cinematografia moldovenească, analizând raportul dintre identitate, gen și creație cinematografică.

Obiectivele tezei: Identificarea și analiza modului de portretizare și reprezentare a femeii în cinematografia moldovenească realizată în perioada sovietică, precum și examinarea contribuției femeilor la procesul de creație cinematografică în cadrul studioului „Moldova-film”. Analiza prezenței și funcției personajului feminin pe ecran în filmele documentare și de ficțiune moldovenești din perioada sovietică, în raport cu contextul ideologic și estetic al epocii. Identificarea cineastelor afirmate după obținerea independenței Republicii Moldova și evaluarea contribuției acestora la dezvoltarea artei cinematografice naționale, prin evidențierea tematicii și a direcțiilor artistice abordate. Stabilirea principalelor repere teoretice și metodologice utilizate în analiza cinematografiei feminine, precum și examinarea modului în care acestea pot fi aplicate contextului local al Republicii Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei constă în abordarea plurivalentă a imaginii femeii în cinematografia moldovenească, analizată atât în perioada sovietică a R.S.S. Moldovenești, cât și în cea contemporană a Republicii Moldova. Spre deosebire de contextul occidental, unde studiile privind relația dintre femeie și cinematograful au o tradiție consolidată, în spațiul local această tematică a fost puțin explorată și insuficient analizată din perspectivă teoretică și istorică. Cercetarea propusă contribuie, astfel, la completarea unui gol în istoriografia cinematografică autohtonă și la dezvoltarea unei perspective de gen în studiul filmului moldovenesc.

Noutatea și originalitatea conceptului artistic constau în elaborarea unui fundament teoretic de studiu și cercetare a cinematografiei moldovenești dintr-o perspectivă feminină, care analizează atât prezența și reprezentarea femeii în contextul istoric al cinematografiei naționale, cât și manifestările acesteia în perioada contemporană. Cercetarea propusă are rolul de a facilita o înțelegere mai profundă a perspectivei de gen în cinematografia moldovenească, a problematicilor cu care se confruntă femeile din domeniu, precum și a posibilelor soluții care pot contribui la dezvoltarea unei cinematografii și a unei societăți mai echitabile din punct de vedere

al genului. Componenta practică a tezei este reprezentată de creația filmului documentar de cercetare „*Imaginea femeii în cinematografia moldovenească*”, care completează demersul teoretic și oferă publicului larg o perspectivă vizuală și accesibilă asupra temei investigate.

Implementarea rezultatelor științifice. Teza a fost realizată la Școala Doctorală Studiul artelor și Culturologie a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova. A fost evaluată, discutată și recomandată pentru susținere de membrii Comisiei de îndrumare și de Consiliul Școlii doctorale. Articole din cuprinsul tezei au apărut în șase publicații ale revistelor științifice.

ANNOTATION

Zaporojan Radu-Dumitru. *The Image of Women in Moldovan Cinema*. PhD thesis in Arts, specialty 654.02 – Cinematographic Art, Television and Other Audiovisual Arts (Professional Doctorate), Chișinău, 2026.

Abstract: This thesis explores the image of women in Moldovan cinema from historical, aesthetic, and sociocultural perspectives, focusing on both on-screen representation and women’s involvement in the filmmaking process. It analyzes female portrayals in documentary and fiction films produced during the Soviet period at the “Moldova-film” studio, as well as the contributions of women filmmakers in post-independence Moldova. The research highlights the evolution of female representation within shifting ideological and cultural contexts and addresses a gap in national film studies by introducing a gender-oriented perspective. The study is complemented by a practical component - the documentary film *The Image of Women in Moldovan Cinema*, which extends the theoretical findings into an audiovisual form.

Keywords: woman, feminism, cinema, Republic of Moldova, documentary film, fiction film, Moldavian SSR, “Moldova-film”.

Field of study: History and aesthetics of cinematographic art.

The aim of the thesis is to provide a theoretical foundation and documentation of the presence, role, and impact of women in the cinematic art of the Republic of Moldova, analyzed from historical, aesthetic, and sociocultural perspectives. The research seeks to highlight the ways in which women have been represented in national cinema, as well as how female filmmakers have developed their own artistic discourse, contributing to the diversification and enrichment of national cinematic expression. The thesis also aims to outline the specific characteristics of women’s artistic and professional expression in Moldovan cinema by analyzing the relationship between identity, gender, and film creation.

The objectives of the thesis include identifying and analyzing the portrayal and representation of women in Moldovan cinema during the Soviet period, as well as examining women’s contribution to the filmmaking process at the “Moldova-film” studio. The research investigates the presence and function of female characters on screen in Moldovan documentary

and fiction films of the Soviet period, in relation to the ideological and aesthetic context of the time. It also identifies female filmmakers who emerged after the independence of the Republic of Moldova and evaluates their contribution to the development of national cinema by highlighting the themes and artistic directions they have addressed. Furthermore, the study establishes the main theoretical and methodological frameworks used in the analysis of women's cinema and examines how these can be applied to the local context of the Republic of Moldova.

The scientific novelty and originality of the thesis lie in its multifaceted approach to the image of women in Moldovan cinema, analyzed both during the Soviet period of the Moldavian SSR and in the contemporary period of the Republic of Moldova. Unlike the Western context, where studies on the relationship between women and cinema have a well-established tradition, this topic has been scarcely explored and insufficiently analyzed from theoretical and historical perspectives in the local context. The proposed research thus contributes to filling a gap in national film historiography and to developing a gender perspective in the study of Moldovan cinema.

The originality of the artistic concept consists in developing a theoretical framework for the study and research of Moldovan cinema from a gender perspective, analyzing both the presence and representation of women in the historical context of national cinema and their manifestations in the contemporary period. The research aims to facilitate a deeper understanding of gender perspectives in Moldovan cinema, the challenges faced by women in the field, and possible solutions that may contribute to the development of a more equitable cinematic culture and society. The practical component of the thesis is represented by the research documentary film *The Image of Women in Moldovan Cinema*, which complements the theoretical approach and provides the general public with a visual and accessible perspective on the investigated topic.

Implementation of scientific results. The thesis was carried out within the Doctoral School of Arts and Cultural Studies at the Academy of Music, Theatre and Fine Arts of the Republic of Moldova. It was evaluated, discussed, and recommended for defense by the members of the supervisory committee and the Doctoral School Council. Articles derived from the thesis have been published in six scientific journal publications.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, Radu-Dumitru Zaprojan, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele conform legislației în vigoare.

Numele prenumele: Zaprojan Radu-Dumitru

Semnătura: